

**“महाराष्ट्र नगरपरिषदा , नगरपंचायती व औद्योगिक नगरे राज्यसेवा परीक्षा - २०२३
करीताचा अभ्यासक्रम ”**

८. महाराष्ट्र नगरपरिषद स्वच्छता निरीक्षक सेवा

प्रश्नपत्रिकांची संख्या:- दोन (पेपर -१ व पेपर - २ एकत्रित)

विषय		प्रश्न संख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
पेपर - १	मराठी	१५	३०	बारावी	मराठी	७० मिनिटे	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	१५	३०	बारावी	इंग्रजी		
	सामान्य ज्ञान	१५	३०	पदवी	मराठी व इंग्रजी		
	बौद्धिक चाचणी	१५	३०	पदवी	मराठी व इंग्रजी		
एकूण		६०	१२०				
पेपर - २	विषयांशी संबंधित घटक	४०	८०	पदवी	मराठी व इंग्रजी	५० मिनिटे	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
एकूण		४०	८०				
एकूण = पेपर १ + पेपर २		१००	२००				

नकारात्मक गुणदान -

१)	प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरिता २५% किंवा १/४ एवढे गुण वजा / कमी करण्यात येतील.
२)	वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
३)	एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

अभ्यासक्रम

संवर्गाचे नांव :- महाराष्ट्र नगरपरिषद स्वच्छता निरीक्षक सेवा		
Sr. No	Topic	विषय
१.	मराठी: सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे	Marathi : सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२.	इंग्रजी: Common Vocabulary, Sentence	2 English: Common Vocabulary, Sentence

संवर्गाचे नांव :- महाराष्ट्र नगरपरिषद स्वच्छता निरीक्षक सेवा		
Sr. No	Topic	विषय
	Structure, Grammar, letter and e-mail writing Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.	Structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.
३	सामान्य ज्ञान	General Studies
३.१	भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास	Indian History with special reference to Maharashtra
३.२	भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल	Indian Geography with special reference to Maharashtra
३.३	भारतीय अर्थव्यवस्था विशेषतः महाराष्ट्र <ul style="list-style-type: none"> • भारतीय आयात निर्यात • राष्ट्रीय विकासात सरकारी, सहकारी ग्रामीण बँकांची भूमिका • शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प लेखा, लेखापरीक्षण इत्यादी किंमती वाढण्याची/चलन वाढ कारणे व उपाय	<p>Indian Economy with special reference to Maharashtra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indian Imports – Exports • Role of Nationalise/Commercial, Co-operative, Rural banks in Indian Economy national development • Government Economy, Sources and application of funds - Budgets Accounts and Audit etc <p>Inflation – reasons and measures</p>
३.४	भारतीय राज्य व्यवस्था :- <ul style="list-style-type: none"> • भारताच्या घटनेचा प्राथमिक अभ्यास, • संसद व राज्य विधान मंडळ इ. • राज्य व्यवस्थापन (प्रशासन) ग्रामीण व शहरी प्रशासन	<p>Indian Political System :-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indian Polity & Constitution • Parliament, state assembly etc. • State administration <p>Rural and Urban administration</p>
३.५	चालु घडामोडी- जागतिक व भारतासंबंधी	Current Affairs related to India and World,
३.६	पर्यावरण:- <ul style="list-style-type: none"> • मानवी विकास व पर्यावरण, • पर्यावरण पुरक विकास, • नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषतः वनसंधारण • विविध प्रकारची प्रदुषणे व पर्यावरणीय आपत्ती पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / जागतिक /राष्ट्र / संस्था / पातळीवरील संघटना	<p>Environment:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Human development and environment, • Environment friendly / Sustainable development • Conservation of natural resources specially forest conservation • Types of pollutions and envi mental disasters <p>Institutions engaged in environmental conseversation at State, National and International Level</p>

संवर्गाचे नांव :- महाराष्ट्र नगरपरिषद स्वच्छता निरीक्षक सेवा		
Sr. No	Topic	विषय
४	<p>बुद्धीमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न</p> <p>अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी.</p>	<p>General Mental Ability : Questions will check how fast and accurate a candidate can think.</p> <p>Numerical Ability: Summation, Subtraction, Multiplication, Division, Decimals, Fractions, Percentage</p>

पेपर २	
विषयाशी संबंधित घटक (स्वच्छता निरीक्षक)	
१	<p>सार्वजनिक आरोग्य</p> <ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्थेची संरचना नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थामधील आरोग्य विभागाच्या जबाबदाऱ्या संसर्गजन्य आणि असंसर्गजन्य आजारांचे विज्ञान आजारांचे प्रसारण व नियंत्रण साथीच्या रोगांचा प्रसार व नियंत्रण जनजागृती व व्यवहार विज्ञान आणि आरोग्य शिक्षण माता व बालकल्याण पोषण, लसीकरण व्यक्तिगत स्वच्छता व प्रथमोपचार जनसंख्या आणि जनसांख्यिकी विज्ञान जन्म मृत्यू कायदा आणि महत्वपूर्ण सांख्यिकी राष्ट्रीय आरोग्य कार्यक्रम आरोग्य विषयक सांख्यिकी माहिती महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व ओद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मधील आरोग्य व स्वच्छते विषयी तरतूदी पर्यावरण संवर्धन सफाई कर्मचारी यांना आवश्यक सुरक्षा साधने हाताळणी व व्यवस्थापन
२	<p>स्वच्छता व्यवस्थापन</p> <ul style="list-style-type: none"> स्वच्छता निरीक्षकांच्या जबाबदाऱ्या घनकचरा व्यवस्थापन नियम जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन स्वच्छ भारत अभियान व स्वच्छ सर्वेक्षण शहर स्वच्छता आराखडा मलजलाचे व्यवस्थापन व शौचालयांचे प्रकार यात्रा, शिबीरे आणि सणांच्या दरम्यान करावयाची स्वच्छता व्यवस्था कचऱ्याच्या विविध स्रोतांचे नियोजन (संकलन) ई-कचरा, गार्डन वेस्ट, घरगुती धोकादायक कचरा, बांधकाम व पाडकाम कचरा (C & D) व्यवस्थापन

पेपर २	
विषयाशी संबंधीत घटक (स्वच्छता निरीक्षक)	
	<ul style="list-style-type: none"> • ओला कचरा जिरविणे तंत्रज्ञान प्रणाली • हाताने मैला उचलणाऱ्या कामगारांच्या नियुक्तीस प्रतिबंध करणे व त्यांचे पुर्नवसन करणे अधिनियम २०१३ (Manual Scavenging Act २०१३) • घरगुती कचरा व्यवस्थापन (होम कंपोस्टिंग व इतर चे प्रकार) • उनाड व भटकी कुत्री व जनावरे यांचे व्यवस्थापन
३	<p>पर्यावरण</p> <ul style="list-style-type: none"> • पर्यावरण विषयक कायदे • पर्यावरण स्थिती अहवाल • महाराष्ट्र / केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाची भूमिका • नॅशनल ग्रीन ट्रीब्युनल कायदा व व्यवस्थापन
४	<p>संगणक ज्ञान व नवीन तंत्रज्ञान</p> <ul style="list-style-type: none"> • भौगोलिक माहिती प्रणाली • जिओ टॅगींग • मासिक अहवाल / MIS reporting • क्यू आर कोडींग • आर.एफ.आय.डी. • कृत्रिम बुद्धिमत्ता, ड्रोन, रोबोटिक्स तंत्रज्ञान
५	महाराष्ट्रातील नागरी प्रशासनाचे ज्ञान